

UCHWAŁA Z DNIA 27 LUTEGO 2001 R.
I KZP 49/2000

Uprawnienie do dochodzenia roszczeń, o których mowa w art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 34, poz. 149 ze zm.), przysługuje również takiemu dziecku osoby represjonowanej, które zostało po śmierci tej osoby przysposobione w drodze adopcji niepełnej na podstawie art. 64 ustawy z dnia 27 czerwca 1950 r. – kodeks rodzinny (Dz. U. Nr 34, poz. 308 ze zm.), jeżeli nie nastąpiło przekształcenie tego przysposobienia w pełne.

Przewodniczący: sędzia SN J. Bratoszewski (sprawozdawca).

Sędziowie SN: J. Szewczyk, F. Tarnowski.

Prokurator Prokuratury Krajowej: R. Stefański.

Sąd Najwyższy w sprawie Janusza N., po rozpoznaniu, przekazanego na podstawie art. 441 § 1 k.p.k., przez Sąd Apelacyjny w R., postanowieniem z dnia 21 grudnia 2000 r., zagadnienia prawnego wymagającego zasadniczej wykładni ustawy:

„Czy uprawnienie do dochodzenia roszczenia, o którym mowa w art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 34, poz. 149 z późn. zm.) przechodzi na dziecko (biologiczne) osoby represjono-

wanej, które po jej śmierci zostało przysposobione na podstawie art. 64 i następnego kodeksu rodzinnego z dnia 2 sierpnia 1950 r. (Dz. U. Nr 34, poz. 311) – adopcja niepełna (art. XIII § 1 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – przepisy wprowadzające kodeks rodzinny i opiekuńczy, Dz. U. z 5 marca 1964 r., Nr 9, poz. 60 w zw. z art. 124 k.r.o.)?”

u c h w a l i ł udzielić odpowiedzi j a k w y ż e j.

U Z A S A D N I E N I E

Przedstawione Sądowi Najwyższemu na podstawie art. 441 k.p.k. do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne zrodziło się w następującym układzie procesowym.

Janusz N. jest biologicznym dzieckiem Antoniego i Janiny Ż., którzy działali na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego i z tego powodu byli ścigani w 1946 r. przez ówczesne organy bezpieczeństwa, a następnie zostali skrytobójczo zamordowani. Po śmierci rodziców Janusz N. został adoptowany postanowieniem Sądu Powiatowego w S. z dnia 4 grudnia 1953 r. przez Jana Rudolfa N. i Stefanię N.

We wniosku skierowanym do Sądu Okręgowego w R. Janusz N. wniósł, między innymi, o zasądzenie na jego rzecz kwoty 50.000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, wynikłą ze śmierci jego rodziców Antoniego i Janiny Ż.

Sąd Okręgowy w R., wyrokiem z dnia 31 sierpnia 2000 r., oddalił ten wniosek, wychodząc z założenia, że roszczenie to wnioskodawcy nie przysługuje, gdyż po przysposobieniu go utracił on uprawnienia przewidziane w art. 8 ust. 1 ustawy „lutowej”. W wyniku apelacji wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawcy, kwestionującej słuszność tego stanowiska, sprawę

rozpoznawał Sąd Apelacyjny w R., który uznał, że przy rozpoznaniu apelacji wyłoniło się zagadnienie prawne, wymagające dokonania zasadniczej wykładni ustawy, i dlatego zwrócił się do Sądu Najwyższego na podstawie art. 441 k.p.k. o jego rozstrzygnięcie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przedstawione zagadnienie prawne da się sprowadzić do kwestii, czy przysposobienie niepełne, o którym mowa w art. 124 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego – w odróżnieniu od przysposobienia pełnego – powoduje utratę przez osobę przysposobioną uprawnień dziecka, a w szczególności, uprawnień do dochodzenia roszczeń przewidzianych w art. 8 ust. 1 w zw. z art. 11 ust. 2 ustawy „lutowej” po represjonowanych rodzicach, którzy na skutek tych represji ponieśli śmierć.

Co do tego bowiem, że przysposobienie wnioskodawcy dokonane pod rządem kodeksu rodzinnego z 1950 r. traktuje się w aktualnym stanie prawnym jako przysposobienie niepełne, ze skutkami przewidzianymi w art. 124 obecnie obowiązującego kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, nie ma wątpliwości, gdyż tak właśnie należy je traktować z mocy art. XIII przepisów wprowadzających kodeks rodzinny i opiekuńczy (ustawa z dnia 25 lutego 1964 r.).

Ustosunkowując się zatem do skutków prawnych, jakie wywołuje przysposobienie niepełne w zestawieniu z uprawnieniami „dziecka” przewidzianymi w art. 8 ust. 1 powołanej ustawy, stwierdzić należy, że zgodnie z art. 124 § 1 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, istota przysposobienia niepełnego sprowadza się do tego, że jego skutki polegają wyłącznie na powstaniu stosunku między przysposabiającym a przysposobionym. Przysposobiony nie zostaje w pełni włączony do rodziny przysposabiającego, jak też nadal pozostaje członkiem swej rodziny naturalnej, zachowując wszelkie więzy pokrewieństwa z tą rodziną, przy czym wchodzi w skład rodziny przysposabiającego, a nie swoich rodziców naturalnych (zob. J. Igna-

towicz, K. Piasecki, J. Pietrzykowski, J. Winiarz: Kodeks rodzinny i opiekuńczy z komentarzem, Warszawa 1990, s. 499-500, B. Walaszek: Przysposobienie w polskim prawie rodzinnym oraz w polskim prawie międzynarodowym prywatnym i procesowym, Warszawa 1966, s. 278 oraz H. Ciepła, B. Czech, T. Domińczyk, S. Kalus, K. Piasecki i M. Sychowicz: Kodeks rodziny i opiekuńczy z komentarzem, Warszawa 2000, s. 691). Korelatem ograniczenia skutków przysposobienia do samego tylko przysposabiającego jest brak zerwania więzi prawnej z jego rodziną naturalną. Wszelkie więzy i związane z nimi prawa i obowiązki w stosunku do rodziny naturalnej przysposobionego zostają zachowane o tyle, o ile nie wyłącza ich stosunek przysposobienia.

Wyrazem zachowania tych uprawnień (lub obowiązków) przez osobę przysposobioną – w wypadku przysposobienia niepełnego – jest regulacja zawarta w art. 131 § 1 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, w myśl którego może ją obciążać – choć w ostatniej kolejności – obowiązek alimentacyjny, wobec wstępnych i rodzeństwa, a także regulacja dotycząca dziedziczenia (art. 937 pkt 3 k.c.). W piśmiennictwie cywilistycznym przyjmuje się bowiem, że w wypadku adopcji niepełnej przysposobiony dziedziczy nadal po swoich krewnych (T. Sokołowski: Dziedziczenie w związku z przysposobieniem, Rejent 1996, nr 11, s. 87; Kodeks cywilny, Komentarz, pod redakcją K. Pietrzykowskiego, Warszawa 1998 r., s. 727 – 728). Identyczne stanowisko zajął też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 19 kwietnia 1968 r. (niepublik.).

Wszystkie wskazane uprawnienia przysposobionego – w wypadku przysposobienia niepełnego – świadczą o tym, że nie przestaje on być „dzieckiem” swych naturalnych rodziców, a w konsekwencji tego przyjąć należy, że przysługują mu także uprawnienia wynikające z art. 8 ust. 1 w zw. z art. 11 ust. 2 powołanej na wstępie ustawy „lutowej”, chyba że nastąpiłoby przekształcenie tego przysposobienia w pełne.